

تهیه و تدوین: حسینی حسنیار

۲۹ دلو ۱۳۸۹

ترانتو - کانادا

شغنان

پیشینه کشاورزی

زراعت یا کشاورزی و مالداری یکی از کهنترین پیشه ایست که انسان آریایی بدان اشتغال داشت. سکاها اجداد شغنانیهای امروزی که از طریق دامپروری اسباب معیشت خود را تهیه میکردند. سکاها دسته‌ای از مردمان کوچ‌نشین آریایی بودند که محل زندگی آنان از شمال به دشت‌های جنوب سیبری، از جنوب به دریای خزر و دریاچه آرال، از خاور به ترکستان چین و از باختر تا رود دانوب می‌رسید، می‌کردند. در نوشته‌های هرودوت، بقراط، ارسطو، استرابون، و بطلمیوس اطلاعاتی در مورد سکاها داده شده است. سکاها که مردمان مالدار بودند، برای یافتن چراگاه مناسب و محیط پر آب و علف همیشه در گردش بودند. پیشه اصلی این قوم مالدار بود، و همواره در گردش بودند به ساختن شهر و زندگی شهری اشتیاق چندانی نداشتند. آنها با گله‌های خود از یکسو به سوی دیگر در گردش و حرکت بودند و برای کسی تهدید هم بشمار نمی‌رفتند. ناگفته نباید گذاشت که ایشان مردمان سلحشور و جنگجو بودند ولی هیچگاه برای همسایگان خود بدون موجب دردسر نمی‌آفریدند.

با گذشت زمان بر جمعیت سکاها افزایش یافت و همزمان بر نفوس همسایگان نیز افزوده میشد. افزایش جمعیت یکی از مشکلاتی بود که همواره نوع بشر را اذیت مینمود. فزونی جمعیت سبب شد که بر تعداد مواشی نیز افزوده شود، یا بعباره دیگر افزایش دام متناسب با افزایش جمعیت انسان پیش میرفت. سکاها دایم از کمبود چراگاه و آب و علف کافی رنج میبردند. ایشان علی‌رغم تمام موانع و انواع مشکلات باز هم برای ادامه حیات به دامپروری ادامه میدادند.

همسایگان با گذشت هر روز بیشتر احساس خطر میکردند، و سکاها را تهدید بزرگ برای حال و آینده خود قلمداد میکردند. و به بهانه‌های گوناگون زمینه بودن در منطقه را برایشان تنگتر مینمودند. سکاها نیز تلافی جویانه تلاش می‌نمودند تا بتوانند بر سرزمینهای دیگران نیز برای حیواناتشان جای مناسب دست و پا نمایند.

سکاها در آغاز همراه دیگر مردم هندواروپایی در یک جا می‌زیستند و بعدها به نقاط دیگر مهاجرت کردند. مهاجرت اقوام سکایی در دوران مهاجرت‌های بزرگ هند و اروپایی انجام شد. بعضی از قبایل آریایی جلگه‌های جنوب سیبری را ترک گفته، گروهی به طرف کوه‌های

اورال و گروهی به سمت سیردریا و آمودریا رفتند، آنها پس از گذشتن از کوه‌های تیانشان وارد سرزمین کاشغر شده، از آنجا سراسر ترکستان شرقی و دره‌های کوتاه و قره‌چار و توئن هوانگ را تا کانسور به تصرف درآوردند و با خاک چین همسایه شدند.

هرودوت در انتهای این گفتار از تهاجم سکاها به ایران در دوران هوخشتره مادی یاد کرده؛ در حالی که سپاه ماد نینوا پایتخت آشور را محاصره کرده بود. خبر تهاجم سکاها به آذربایجان هوخشتر را ناچار کرد از نینوا بازگشته تا از کشور خود دفاع کند، شکست مآدها در جنگی که در نزدیکی دریاچه ارومیه واقع شد، موجب شد سکاها به قدرت اول آسیا بدل شوند.

در اوایل دوران هخامنشیان درگیری‌های مرزی با سکاها ادامه داشت. در یکی از همین درگیری‌های مرزی کورش بنیان‌گذار هخامنشیان در نبردی با گروهی از در منطقه خیره به سال ۵۲۹ پیش از میلاد کشته شد. بعدها داریوش دیگر پادشاه هخامنشی در سال ۵۱۲-۵۱۴ پ.م برای تنبیه سکاها تا مرکز اروپا و حدود مولداویای امروزی پیشروی کرد. هرودوت نقل می‌کند که سکاها از راهکار کوچ نشینان استفاده نمودند و در عوض رویارویی و جنگیدن با سپاه هخامنشی گریختند و سپاه داریوش را تا داخل اعماق سرزمین‌های وحشی کشاندند. داریوش نیز نتوانست با لشکرکشی سکاها رازیر یوغ هخامنشیان درآورد.

در زمان اشکانیان و در حدود اواخر قرن دوم پیش از میلاد سکاها کوچ‌نشین در مرزهای شرقی اشکانیان پیشروی کردند و نواحی قندهار و سیستان امروزی را تسخیر نمودند.

آنها در این دوره مشکلات بزرگی برای اشکانیان بوجود آوردند و اشکانیان را تا سراسیمگی سقوط پیش بردند. چنانچه فرهاد دوم (ح ۱۳۸ یا ۱۳۷ - ح ۱۲۸ ق.م) در نبرد با سکاها کشته شد و جانشین او اردوان دوم (ح ۱۲۸ - ح ۱۲۳ ق.م) نیز در نبرد با آنان به طرز مرگباری زخمی گردید. تنها در زمان مهرداد دوم بود (ح ۱۲۳ - ۸۷ ق.م) که اشکانیان توانستند بر سکاها غلبه یابند و مهرداد دوم سکاها را سیستان تحت فرمان اشکانیان درآورد.

سنگ‌نبشته هخامنشی بیستون، از چهار دسته سکا یاد کرده است:

یکی ازین چهارگروه بنام سکا هئومهورگه/امیرجیان‌ها (*Sakā*) (*haumavargā/Amyrgians*) (سکاهاى هوم‌نوش، سکاهاى ماورای جیحون). به احتمال بسیار قوی شغنائیهای امروزی بقایای همین گروه از سکاها میباشند. هر چهار گروه از سکاها مشغول مالدارى بودند. در نتیجه شکست اخیریکه توسط مهرداد دوم اشکانی بر سکاها وارد شد، آنها ناگزیر از اقامتگاه اصلی خود بدور رفتند، تا بتوانند بدور از دغدغه اشغالگران فارغ البال زندگی نمایند.

در اثر کاوشهاییکه توسط باستانشناسان شوروی در برخی از نواحی شغنان صورت گرفته حکایت از آن میکند، که شغنانیها به دامداری اشتغال داشته و نخستین حیوان که درینجا پرورش یافته بز بوده است. البته ارزش اسب و سگ را نیز نمیتوان در حیات این قوم دستکم گرفت. اسب و سگ دو حیوانی بودند که سکاها همواره در همه جا این دو حیوان را باخود داشتند. اسب و سگ دو رفیق مرد سکایی محسوب میشدند. از روی تصاویر و سنگ نوشته هاییکه تا امروز بر روی سنگها در شغنان باقیمانده اند، شکل بز دیده میشود.

یکی از سنن دیگر مردم شغنان این است، که در شب نوروز بر دیوار خانه با آرد قوطن (آغیل گوسفندان)، را همراه با چوپان، سگ و بز ترسیم میکنند. همچنان کاوشهاییکه در " باغیو دره" در ناحیه غند باستانی انجام داده اند استخوانهای بز را از دورن چندین قبر متعلق به سالهای نهایت قدیم پیدا کرده اند. ازینجا به این نتیجه میرسیم که بز در حیات اقتصادی انسانها دارای اهمیت زیاد بوده است. اهمیت و ارزش پرورش بز را نمیتوان امروز نیز در اقتصاد یک جامعه انکار کرد.

درینجا با استفاده از فرصتی که دست داده میخوایم علاقمندان را با پرورش بز و اهمیت اقتصادی آن در مناطق کوهستانی مانند شغنان آشنا سازم. اگر مورد پسند دوستان واقع شد، موضوع پرورش حیوانات اهلی را ادامه خواهم داد.

پرورش بز

بز Goat یکی از قدیمی ترین حیواناتی است که توسط بشر اهلی شده است. آثاری در دست است و نشان میدهد که بز ۷۰۰۰ سال قبل از میلاد مسیح اهلی شده است. نوشته های زیاد مربوط به هزار سال پیش بدست آمده اند نشان میدهند که بز از نگاه تامین شیر، گوشت و کرک و پوست دارای اهمیت بزرگ بوده است.

بز در تامین معیشت خانواده بخصوص در مناطق کوهستانی افغانستان میتواند سهم بسزائی داشته باشد. ۵ - ۶ رانس بز را میتوان در همان مقدار مساحتی که برای پرورش یک گاو لازم باشد پرورش کرد. دو رانس بز میتواند احتیاجات شیر یک خانواده متوسط را در تمام طول سال فراهم کند. اهمیت بز به اندازه است که آنرا گاو خانوادهای فقیر هم میگویند. یک بز شیر ده با شرایط خوب در مقایسه با وزن بیشتر از یک گاو شیر میدهد.

بز حیوانی است که میتواند در تمام مناطق با شرایط مختلف محیطی سازش کند و حتی در مناطقی که سایر حیوانات قادر به ادامه نباشند بز میتواند توافق حاصل کند و زندگی کند. طبیعت بز خیلی تعلیم پذیر است و بز نسبت به گوسفند با هوشتر است.

امروز بز در تمام نقاط دنیا پراکنده است و در بیشترین کشورها بز بهترین تولید کننده مواد غذایی پروتئین حیوانی است. بیشترین تعداد بز در کشورهای هند، پاکستان و نیجیریه است. بیشترین مقدار شیر تولیدی از بز با توجه به جمعیت انسانی در کشورهای قطر، سومالی، موریتانیا و قبرس تولید میشود.

تعداد کل بز دنیا در سال ۱۹۹۲ میلادی ۴۷۰ میلیون راس تخمین گردیده بود. ۷۵٪ بزهای دنیا در کشتزارهای در حال توسعه بصورت گله های کوچک توسط فامیلهای پرورش داده میشوند.

در چند دهه اخیر اهمیت بز در زراعت کاملاً مشخص گردیده است. آزمایشات نشان داده است که نشخوار کنندگان مکمل یکدیگر میباشند. چراگاههای که توسط بز و گاو بصورت مخلوط مورد چرا قرار می گیرد ۲۵٪ تولید بیشتری دارد نسبت به موقعی که فقط گاو مورد چرا قرار گیرد. این تولید بیشتر از آنجا ناشی میشود که بز از گیاهانی استفاده میکند که گاو استفاده نمیکند، و یا به جاهیکه در چراگاه گاو دسترسی نداشته باشد بز مورد استفاده قرار میدهد. در اکثر ممالک دنیا بز هنوز بصورت وحشی بسر میبرد، استرالیا و نیوزلند از نظر داشتن بز وحشی در دنیا در مقام اول و دوم قرار دارند، استرالیا در حدود ۵۰۰،۰۰۰ یا ۱،۰۰۰،۰۰۰ بز وحشی و نیوزلند هم ۳۰۰،۰۰۰ راس بز وحشی را دارد.

منشاء بز در نیوزلند را به کاپیتان کوک **Cook** انگلیسی نسبت میدهند که در سال ۱۷۷۰ میلادی با خود بز را به این سرزمین برده است. با توجه به قابلیت سازگاری بز با هر نوع آب و هوا و هر گونه شرایط محیطی و تولید مثل در هر گونه شرایط تعداد بزهای وحشی در دنیا زیاد شده و رو به افزایش هم میباشد. در سال ۱۷۹۲ میلادی ۵ راس بز در جزیره کائوئی رها شد و در سال ۱۸۵۰ میلادی حدود ۲۶۵۱۹ راس آنها شکار شده بودند. زاد و ولد کنترل ناپذیر این حیوان سبب بدنامی آن در تخریب جنگلها و ایجاد بیابانها گردیده است. در حالیکه چنین نیست، این خود انسان است که جنگلها را وحشیانه به مقصد بدست آوردن چوب غرض مقاصد گوناگون تخریب میکند و مناطق سرسبز و جنگلات را به بیابان مبدل میسازد.

بز از نظر گروپ بندی جانوری

از نظر رده بندی جانوری بز مربوط به کلاس جفت سمان (**Artiodactylous**) خانواده بوویده (**Bovidea**) و جنس کاپرا (**Capra**) میباشد.

جنس کاپرا شامل **Markhor** و **Aegagrus** , **Bezoar** , **Ibex** است.

بررسیها نشان داده اند که بز اهلی امروز دنیا از بزهای وحشی آسیایی **Bezoar** و **Capra hircus** و **Capra hircus aegagrus** بوجود آمده است.

اینگونه بزها امروز در ترکیه، ایران، شمال ترکمنستان و مناطق کوهستانی افغانستان یافت میشوند.

اجداد بزهای اهلی اروپایی به نظر میرسد که از اروپایی شرقی بودند و برای نخستین بار در شمال غربی آسیا اهلی شده اند. امروز بز اهلی (**Capra hircus**) به اشکال گوناگون در تمام نقاط دنیا یافت میشود.

فرق بین بز و گوسفند

فرق بین بز و گوسفند خیلی زیاد است اما باز هم برخی این سوال را می پرسند، عدهء جواب این سوال را طوری میدهند که گوسفند دنبه دارد و بز فاقد آن است، بز ریش دارد و گوسفند بدن ریش میباشد. این هم جواب درست ولی از نظر علمی قانع کننده نمیباشد، چون برخی از گوسفندان نیز فاقد دنبه اند و بجای دنبه مانند بز دارای دم هستند. فرقههای دیگریکه بین بز و گوسفند وجود دارند ازین قرار اند:

گوسفند دارای ۵۴ عدد کروموزوم و بز دارای ۶۰ عدد میباشد. بز اکثراً دم خود را بالا نگه میدارد، در گوسفند (در بیشترین نژادها دم وجود ندارد) دم خود را پائین نگه میدارد. تمام بزهای نر و بعضی از ماده بزها دارای ریش میباشد. بز نر دارای یک نوع بوی تند است که با بوی گوسفند فرق دارد. بز حیوانی است کنجکاو، دقیق، تعلیم پذیر، تندرو، بی باک و ماجراجو در صورتیکه گوسفند حیوانی آرام و ترسو است.

درینجا میخواهم یک مثال جالب بیاورم، اگر گوسفند صدای طیاره (هواپیما) را که از پائین پرواز کند بشنود فوری فرار میکند اما اگر بز همین صدا را بشنود ایستاده و به هواپیما نگاه میکند، انگار که سالها پیلوت (خلبان) بوده است!!

بز حیوانی سرزنده، تند و تیز، قوی خشن و تحمل زیاد در مقابل گرما و سرمای زیاد با اندکترین امکانات دارد. در وقت جا بجا کردن حرکت بز بی نظم و بی ترتیب و وحشیانه است به تمام نقاط و جاهاییکه برایش تازه باشند سر میزند و امتحان میکند.

بز در دفاع از خود دلیر و بی باک است و اگر بوسیلهء حیوان دیگری مورد هجوم قرار گیرد هرچند که حیوان بزرگ هم باشد روبروی حیوان می ایستد و حالت دفاعی را بخود میگیرد. بز حیوانی است اجتماعی، خود را به سایر حیوانات نزدیک میکند هرچند متفاوت از خودش هم باشند.

تولید مثل

جفتگیری در بز

فعالیت جنسی در بز ماده فصلی است، فعالیت در بین نژادهای مختلف تا جایی متفاوت است، فعالیت جنسی از اول خزان شروع میشود و اگر حیوان بارور نشود هر ۲۱ روز بعد یک بار فحل میشود.

فعالیت بز نر هم فصلی بوده ولی با آنهم بز میتواند در تمام طول جفتگیری کند. بزهای ماده جوان نسبت به بزهای بالغ علامت فحلی را زودتر نشان میدهند بناً در اواخر تابستان بزغاله های نر و بزغاله های ماده با هم نگهداری درست نیست. هرمده کردن بزهای نر با بزهای ماده سبب میشود که بزهای ماده ۲ - ۴ هفته پیشتر فحل شوند.

فحل یابی

بر خلاف گاو فحل یابی در بز کار چندان مشکل نیست. بز در موقع فحلی دارای علائمی میباشد که همواره اتفاق می افتد و شخص شیردوش این علائم را بخوبی تشخیص میدهد.

مشخصترین علامت در بز فریاد ناله آمیز است که تقریباً تمام بزهای فحل همزمان انجام میدهند. این صداها با صدای عادی حیوان خیلی فرق دارد. اگر در داخل گله بز نری وجود داشته باشد این صدا همراه با نگاه مستقیم به بز نر است و اگر بز ماده دسترسی داشته باشد خود را به بز نر نزدیک ساخت در دسترس حیوان می ایستد. بز ماده مرتب دم خود را تکان میدهد و در مواقعی ترشحاتی از فرج حیوان خارج میشود و فرج حیوان متورم و کمی هم سرخ رنگ میباشد. بز در تمام دوران بی اشتها یا کم اشتها میباشد تولید شیر کاهش می یابد، فحلی حدود سه روز طول می کشد و تغییراتی بین ۱۲ تا ۴۸ ساعت دارد، تخمک گذاری ۳۶ ساعت بعد از اوج فحلی صورت می گیرد. خیلی به ندرت اتفاق می افتد که بزها در وقت فحلی بر یک دیگر سوار شوند، معمولاً بزهای فحل می استند و به دیگران اجازه پریدن را میدهند.

یک بز نر میتواند با ۳۰ - ۴۰ بز ماده جفتگیری کند، مدت آبستنی در بز ۱۵۰ روز است و تغییراتی بین ۱۴۶ تا ۱۵۴ روز دارد. مقدار غذایی گاه به بز داده میشود بسیار مهم است و باید در دو ماه اخیر آبستنی افزایش یابد. در چند هفت آخر آبستنی پستان بز رشد و در بزهای شیری متورم و پر خون میباشد. در مواردی برای کاستن از فشار شیر در پستان کمی از شیر را از غده پستان خارج میکنند، ولی تا هنگامیکه بز مضطرب و ناراحتی نیست بهتر است که این عمل انجام نگیرد زیرا تولید کلوستروم در وقت زایش کم میشود.

رشد و توسعه غده پستانی تحت تاثیر هومومهای: پروجیسترون (Progesteron) (مترشح از تخمدان، پرولاکتین (Prolactin) مترشح از غده پیتوتاری (Petuitary) و لاکتوجن (Lactogen) است.

زایش در بز

علامت نزدیک شدن زایش در بز

چند روز قبل از زائیدن علائم زیر ممکن است در بز دیده شود:

1. در قسمت شکم بز آستن بزغاله تحت تاثیر وزن خود به طرف پائین حرکت میکند. ازین حالت به بعد دیده میشود که شکم حالت افتاده را دارد و باعث فرورفتگی در ناحیه خالیگاه شکم میگردد.

2. پستان پر میشود

در روز زائیدن علائم زیر بصورت بارزتر به مشاهده میرسند:

1. فرج حیوان متورم میشود و مایع شفافی از آن خارج میشود.

2. حیوان بی تاب میشود.

بهتر است بز را در وقت زائیدن جدا از گله قرار داد و باید نقت کرد که در محل چیزهای تیز و نوکدار نباشند که باعث زخمی شدن بز و نوزاد شوند. بز وقت زیاد را در خوابیدن طی میکند نشخوار در حیوان قطع میشود ناراحتی حیوان کاملا محسوس میباشد. ۲۴ ساعت پیش از زائیدن بز از گله جدا شده و به جای خلوتی میرود. مرتب پای به زمین می کوبد و میخوابد و بلند میشود.

بز حیوان پرزا است و بزهای شیری سالانه بیشتر از دو بزغاله بدنیا می آورند. بلافاصله بعد از لیسیدن به بز فرصت داده شود تا بزغاله را لیسیده خشک کند بز برای انجام این عمل خیلی جدی و فعال است، این کار برای بوجود آوردن و توسعه رابطه مادر و فرزند خیلی مهم است.

۳ - ۴ ساعت بعد از بدنیا آمدن نوزاد دادن کلستروم به بزغاله بسیار مهم است. اگر درین وقت کلستروم به بزغاله خورانه نشود بزغاله خیلی ضعیف بار می آید و اگر اصلا داده نشود بزغاله به احتمال زیاد از بین میرود.

کلستروم سرشار از چربی، پروتئین و انتی بادی، ویتامین و مواد معدنی است و سبب دفع موکونیم (Meconium) از دستگاه گوارش بزغاله که در دوران جنینی تشکیل شده

میشود. اولین مدفوع نوزاد سیاه است و هنگامیکه سبز در دستگاه گوارش آن هضم میشود زرد رنگ میشود.

بزغاله بعد از ۱۰-۱۴ روزگی به خوردن مواد جامد از قبیل رشقه و شبدر و سایر غذاها شروع میکند. اگر بزغاله بزودی از شیر گرفت میشود باید به خوردن غذاهای جامد تشویق گردد. بزغاله در اول از مقدار کم غذای جامد تغذیه میکند ولی بعد از آنکه از شیر گرفته شود میتواند روزانه مقدار ۴۰۰-۵۰۰ گرام مواد جامد را میخورد. هر غذائیکه برای بره و گوساله تهیه شده باشد برای بزغاله نیز مفید میباشد. بعد از شیر گیری باید کلا مطمئن بود که بزغاله از مقدار کافی غذای جامد و آب استفاده کند. بزغاله در شش ماهگی قادر میباشد تا از غذاهای استفاده کند که بزهای بالغ استفاده میکنند.

اگر بزغاله های نر و ماده با هم نگهداری میشوند این امر امکان ندارد چون بزغاله های نر در ۴ ماهگی از نظر جنسی فعال میشوند، اگر دوران باورسازی طولانی باشد باید بزغاله های نر را اخته (خصی) کرد.

نژادهای بز

بز مثل سایر حیوانات اهلی از نژادهای گوناگون متشکل میباشد و عبارت اند از:

Saanen نژاد سانن

British Alpine الپین انگلیسی

Angora انگورا

The Beetal بیتال

Golden Guernsey گلدن گوئرنیزی

Cashmere Goat کشمیری

Toggenburg توگنبرگ

Anglo-Nubian انگلونوبیان

The Barbari بربری

The Boer بانر

Bagot باگوت

سانن Saanen

خاستگاه این نژاد دره به همین نام در سوئیس است. جلد حیوان سفید رنگ و در بعضی موارد لکه های سیاه در گوش و پستان دیده میشود. وزن ماده آن ۶۰ کیلوگرام و نرها تا ۸۵ کیلوگرام وزن میباشند. نرها همیشه و ماده ها در برخی موارد دارای ریش میباشند. سانن یکی از نژادهای شیری است که سالیانه تا حدود ۲۰۰۰ کیلوگرام شیر تولید میکند.

توگنبرگ Toggenburg

خاستگاه توگنبرگ نیز کشور سوئیس است و از نظر عملکرد خیلی شبیه سانن میباشد. رنگ جلد این حیوان قهوهء روشن میباشد، موهای آن دراز میباشند که حتی در برخی موارد پاهای حیوان را می پوشانند. نر و ماده هر دو مانند سانن ریشدار بوده و جثه این نژاد از سانن کوچکتر است و تولید شیر آن نیز به سانن نمیرسد.

آلبین انگلیسی British Alpine

رنگ جلد حیوان سیاه و در قسمتهای انتهایی بدن سفید میباشد و چته آن به اندازه توگنبرگ است و تولید شیرش نیز بیشتر از توگنبرگ نیست ولی شیر آن دارای کیفیت عالی میباشد.

انگلو نوبیان Anglo - Nubian

این نژاد از نژاد بزهای انگلیسی و مصری و جامانپاری هندی بوجود آمده است. نژاد انگونوبیان دارای جته بزرگ میباشد وزن مادهء آن تا ۷۰ کیلوگرام و وزن نر تا ۱۰۰ کیلوگرام هم میباشد. گوشهای حیوان بزرگ و افتاده و دارای رنگهای گوناگون میباشد.

مقدار تولید شیر کم ولی مقدار پروتئین و چربی آن بالاست. چون حیوان دارای جته بزرگ و بدن عضلاتی است برای تولید گوشت هم مناسب میباشد.

انگور Angora

خاستگاه و تگور مملکت ترکیه است تا سال ۱۸۸۰ میلادی اجازه نمیدادند که این نژاد از ترکیه خارج شود. حالا تعداد قابل ملاحظه از این حیوان در امریکا، افریقای جنوبی، استرالیا، نیوزلند و آرجانتین دیده میشود. وزن این نژاد نسبت به بزهای شیری کمتر است بز ماده بالغ دارای تا ۴۰ کیلو گرام وزن و نر آن تا ۶۵ کیلوگرام میرسد. از خصوصیات این نژاد داشتن موهای دراز است که در هر ماه ۲/۵ سانتی متر رشد میکند. رنگ جلد حیوان سفید بوده و گاهی برنجهای سیاه و قهوهء تاریک نیز دیده میشود. نژاد انگور بیشتر شباهت به گوسفند دارد نه به بز.

بربری **The Barbari**

خاستگاه این شمال هندوستان و پاکستان است وزن بز ماده بالغ ۲۰ - ۳۵ کیلوگرام میباشد. با توجه به جسامت تولید شیر آن زیاد است و در حدود ۱/۶ تا ۱/۷ کیلوگرام در روز میباشد. ازین نژاد هم در تولید گوشت و هم در تولید شیر استفاده میشود. حیوان دارای سه زایش در دوسال و در هر زایش ۲ تا ۳ بزغاله میدهد.

بی‌تال **The beetal**

این نژاد از هندوستان و پاکستان برخاسته و از ان در تولید شیر و گوشت استفاده میگردد. روزانه ۱/۲ تا ۱/۸ کیلوگرام شیر ازین حیوان بدست می آید. اغلب یک بزغاله و گاهی دو بزغاله بدنیا می آورد.

بوئر The Boer

خاستگاه این نژاد افریقای جنوبی است. دارای جثه سنگین و برای تولید شیر و گوشت ازین حیوان استفاده به عمل می آید. وزن بز ماده تا ۶۰ - ۷۵ کیلوگرم میرسد، روزانه مقدار ۱/۳ تا ۱/۸ کیلوگرم شیر میدهد.

گلدن گوئرنزی Golden Guernsey

رنگ این نژاد قهوهء و یا سرخ میباشد. معمولاً دارای موهای دراز بوده و در مواردی پاهای حیوان را میپوشاند. این نژاد بخوبی نژادهای شیری مورد اصلاح قرار نگرفته است ولی با انهم قابلیت تولید شیر درین حیوان خوب میباشد.

باگوت Bagot

اندازه بدن این نژاد در مقایسه با سایر نژادهای شیری کوچکتر است. موهای دراز دارد، رنگ موها در قسمتهای شانه و گردن سیاه و در سایر قسمتهای بدن سفید است. شاخدار و درازی شاخ در نرهای بالغ تا یک متر میرسد.

بز کشمیری Cashmere goat

کشمیر عبارت از موهای نازک میباشند که در بین موهای راست بز رشد میکنند. کشمیر در بزهای مناطق سرسبز زیاد رشد میکند. بزهای که کشمیر زیاد تولید میکنند در چین، شمال افغانستان و کشورهای کوهستانی آسیا یافت میشوند.

احتیاجات غذایی بز

بزهای بالغ و آنهائیکه شیردهی نباشند تنها به مقدار کمی از غذا غرض تامین احتیاجات فزیولوژیکی خود نیاز دارند. بزهای ایستن و شیرده و بغضی از نژادهای دیگر مانند انگور که کرک آن همیشه در حال رشد است به غذای بیشتر نیازمند اند.

یکی از خصوصیات بز اشتهای خوب آن به غذا است طوریکه روزانه میتواند ۳/۵ - ۵ در صد وزن زنده خود غذا مصرف کند. اگر بز بدفعات و با غذای متنوع تغذیه شود قادر است که ازین بیشتر نیز بخورد. شکم بز نسبت به وزن او در مقایسه با سایر نشخوارکنندگان بزرگتر میباشد.

همچنان یک بز میتواند روزانه مقدار ۱۰ تا ۱۶ لیتر آب مصرف کند، نوشیدن آب بستگی به شرایط محیطی، نوع غذا و وضع فزیولوژیکی حیوان دارد. بزهای شیری به ازای هر کیلوگرام شیر که تولید میکنند به ۴ - ۶ لیتر آب نیاز دارند اگر مقدار آب نوشیدنی کم باشد مقدار تولید شیر بز نیز کم خواهد شد.

بز در موقع آب خوردن خیلی وسواس است و همواره سعی میکند که آب تمیز و پاک بخورد، اگر درجه حرارت بالا باشد بز آب بیشتر میخورد، بز پروران سعی کنند به بزهای شیرده آب ملایم بخوراند آبیکه درجه حرارت آن زیاد پائین نباشد.

بز حیوانی پر تحمل نیط است، بعضی از بزهای مناطق استوائی قادر اند مسافتات زیادی را بدون خوردن آب طی کنند. بز نژاد بدوئین سیاه (**Black Bedouin**) که بیشتر در سوریه یافت میشود، قادر است به اندازه ۴۰٪ وزن بدن خود آب در شکمبه ذخیره کرده ۲ - ۴ روز بدون خوردن آب شیر تولید کند.

دندان و سن بز

سن بز را میتوان با وضعیت هشت دندان بالایی پیشوری تعیین کرد.

بزغاله

بزغاله (یک ساله)

بزغاله هر هشت دندان هنوز تیز و کوچک اند که بنام دندان شیری یاد میشوند.

سال دوم

بز غاله زمانیکه پا به دوسالگی می نهد در ۱۲ ماهگی ۲ دندان شیری آن میریزند و جای خود را به دو دندان دایمی که از نظر جسامت بزرگتر و قویتر میباشند.

سال دوم

دو ساله

سال سوم زندگی

سه ساله

چهارمین سال حیات

بز چهار ساله

پنجمین سال حیات

دو ساله

سال سوم زندگی

زمانیکه بزغاله به ۲۴ ماهگی یا ۲ سالگی می نهد ۲ دندان پیشروی که دو طرف دو دندان وسطی قرار دارند جای خود را به دو دندان دایمی داده فرومیریزند.

سه ساله

چهارمین سال حیات

حالا دیگر بز دارای شش عدد یعنی سه جوره دندان دایمی میباشد که در مقابل دو دندان شیری باقیمانده اند ازین قرار میتوان گفت که بز سه ساله است و پا به چهارمین سال حیات نهاده است.

بز چهار ساله

پنجمین سال حیات

درین مرحله هشت عدد دندان دایمی بز جای آن هشت عدد شیری را گرفته اند و کامل شده اند درین مرحله بز چهار ساله بوده و پا به پنجمین سال زندگی مینهد.